
Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami a žáci mimořádně nadaní

Praxe ve školní psychologii PSY 460

Mgr. Věra Konečná

Legislativa

- Zákon č. 561/2004 Sb. ... (školský zákon)
  - § 16 Vzdělávání dětí, žáků a studentů se spec. vzdělávacími potřebami
  - § 17 Vzdělávání nadaných dětí, žáků a studentů
  - § 18 Individuální vzdělávací plán
- Vyhláška č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných
- Vyhláška č. 62/2007 Sb., kterou se mění vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných (platnost od 1. září 2007)
- Informace ke vzdělávání dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných zabezpečující realizaci ustanovení § 17 zákona č. 561/2004 Sb. a části třetí vyhlášky č. 73/2005 Sb. (Věstník MŠMT 12 / 2006)
- Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k vzdělávání žáků se specifickými poruchami učení nebo chování č.j.: 13 711/2001-24

Kdo je žák se speciálními vzdělávacími potřebami?

- žák se zdravotním postižením
    - mentální, tělesné, zrakové, sluchové postižení
    - vady řeči, kombinované postižení, autismus
    - vývojové poruchy učení nebo chování
  - žák se zdravotním znevýhodněním
    - zdravotní oslabení, dlouhodobá nemoc, lehčí zdravotní poruchy vedoucí k poruchám učení a chování
  - žák se sociálním znevýhodněním
    - rodinné prostředí s nízkým soc. kulturním postavením, ohrožení soc. patologickými jevy
    - nařízená ústavní výchova nebo uložená ochranná výchova
-
- postavení azylanta

Formy speciálního vzdělávání žáků se zdravotním postižením

- u nejlehčích forem SPU – zohledňování podle platné legislativy
  - individuální integrace
    - v běžné škole
    - ve speciální škole určené pro žáky s jiným typem postižení
  - skupinová integrace
    - třída, skupina, oddělení zřízené v běžné škole nebo speciální škole určené pro žáky s jiným zdravotním postižením (např. dyslektická třída)
  - speciální škola (zřízená pro žáky se zdravotním postižením různého typu)
-
- kombinace uvedeného

Individuální vzdělávací plán (IVP)

- pro žáky se spec. vzdělávacími potřebami, žáky mimořádně nadané, **individuálně integrované**, skupinově integrované a žáky speciální školy
- součástí dokumentace žáka, závazný dokument
- vychází z:
  - školního vzdělávacího programu
  - závěrů speciálně pedagogického a psychologického vyšetření školského poradenského zařízení
  - vyjádření pediatra nebo odborného lékaře
  - vyjádření zákonného zástupce

Obsah IVP

- obsah, rozsah, průběh spec. pedagogické a psychologické péče
- časové a obsahové rozvržení učiva, způsob hodnocení, zadávání a plnění úkolů, pedagog. postupy
- v předmětech, kde se handicap výrazně projevuje, vypracovává učitel předmětu
- potřeba dalšího pedagogického pracovníka, asistenta pedagoga
- seznam pomůcek, učebnic, didaktických materiálů
- spolupracující poradenské pracoviště
- snížení počtu žáků ve třídě
- navýšení finančních prostředků
- závěry z vyšetření

Formy práce školního psychologa se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami

- poskytování informací
- depistáž, vyhledávání, skrínink, pozorování
- orientační diagnostika, identifikace nadaných
- metodická podpora učitelů, rodičů, supervize, čtení zpráv z PPP
- individuální vedení žáků, rodičů
- péče o žáky 1. a 2. tříd – cvičení nezralých funkcí, individuální nebo skupinovou formou
- úzká spolupráce s PPP, SPC, koordinace péče
- souhlasy

Mimořádně nadaný žák

- jedinec, jehož rozložení schopností dosahuje mimořádné úrovně při vysoké tvořivosti v celém okruhu činností nebo v jednotlivých rozumových oblastech, pohybových, uměleckých a sociálních dovednostech
- diagnostikuje školské poradenské zařízení (koordinátoři)
- různé definice a modely nadání

Kognitivní charakteristiky nadaných dětí

- abstraktní, komplexní myšlení
- brzká schopnost číst
- schopnost rychlého učení
- široká slovní zásoba
- výborná paměť
- argumentace a schopnost řešení problémů
- široké a specifické zájmy
- dlouhodobá koncentrace pozornosti (zájem)
- hodně energie, aktivita
- zvědavost, kladení otázek
- perfekcionismus

Afektivní charakteristiky nadaných dětí

- upřednostňování starších kamarádů a dospělých
  - citlivost, vnímavost
  - smysl pro humor
  - zájem o otázky morálky a spravedlnosti
  - vysoká vnitřní motivace (zvědavost)
  - nekonformnost
  - kritičnost
-

Možné zdroje potíží u nadaných dětí

- **asynchronní vývoj** (diskrepance mezi tělesným a kognitivním vývojem, jemná motorika)
  - **vztahy k vrstevníkům** (tendence řídit a organizovat, vnučování pravidel, jiné zájmy, ostatní jim „nerozumí“)
  - **sebekritika a perfekcionismus** (vysoké, nereálné cíle a očekávání od sebe, idealismus)
  - **vyhýbání se riskování** (uvědomují si potenciální problémy a rizika související s alternativami řešení)
  - **podvýkonnost** (školní výkon neodpovídá nadání, nezájem o to co se učí ve škole, splynutí s ostatními, perfekcionismus)
  - **„dvojitá výjimečnost“** (nadání a handicap, porucha učení, maskování, obtížná identifikace)
-
- **postoj k autoritám** (diskuse, nedisciplinovanost)

Péče o nadané děti ve škole

- identifikace (pozorování v rodině, pedagogická diagnostika, skrínink šk. psychologa, PPP)
- pedagogicko – psychologické vyšetření (kognitivní předpoklady, strategie myšlení, tvořivost, předškolní vývoj, osobnostní a sociální charakteristiky, zájmy, analýza pedagogické diagnostiky)
- IVP
- úprava vzdělávání (akcelerace, obohacování učiva)
- individuální poradenství, podpůrné programy (ŠPP)

Vzdělávání nadaných – obohacování učiva

- prohloubení, rozšiřování a obohacování učiva nad rámec osnov
  - stimulace procesů objevování a vyhledávání dalších souvislostí a vazeb, které dané téma nabízí (mezioborové vztahy)
  - přísun nových, odlišných, zajímavých a smysluplných informací (zabránit stereotypu a respektování zájmů)
-

Vzdělávání nadaných – akcelerace učiva

- úpravy učiva tak, aby umožňovaly rychlý postup v jednom nebo ve více předmětech
- předčasný vstup do vzdělávacího procesu (pozor na úroveň sociální zralosti)
- urychlení procesu vzdělávání (přeřazení do vyššího ročníku bez absolvování předchozího ročníku)
- doprovázeno metodami obohacování učiva
- vytváření věkově heterogenních skupin

Individuální poradenství

- dovolte jim selhávat
- pozor na nerealistické a přehnaně vysoké očekávání, všechno nemusí být perfektní
- posilujte pozitivní sebeobraz
- neautorativní přístup a respektování jejich potřeby rovnoprávné komunikace
- pěstujte jejich sociální vztahy
- zvyšování empatie
- práce s podvýkonem a motivací

Literatura k nadaným dětem

- Dočkal, V. (2005). Zaměřeno na talenty aneb Nadání má každý. Praha: Nakladatelství Lidové noviny
- Jurášková, J. (2006). Základy pedagogiky nadaných. Praha: IPPP.
- Fořtíková, J. a kol. (2008). Úspěšná výuka mimořádně nadaných dětí. Praha: Triton.
- Hříbková, L. (2005). Nadání a nadaní. Pedagogicko-psychologické přístupy, modely, výzkumy a jejich vztah ke školské praxi. Praha: PedF UK.
- www.nadanedeti.cz
- www.centrumnadani.cz

Žák se specifickými poruchami učení

- dílčí oslabení ve schopnostech a funkcích primárně potřebných k získávání základních školních dovedností při inteligenci alespoň v mezích širší normy
  - kognitivní funkce (sluchové, zrakové vnímání)
  - motorické funkce (hrubá, jemná motorika)
  - paměťové funkce (sluchová, zraková, motorická)
  - řečové funkce (výslovnost, vyjadřování)
  - v součinnosti a integraci těchto funkcí

Specifické poruchy učení

- dyslexie (porucha čtení a psaní)
  - dysortografie (porucha pravopisu)
  - dysgrafie (porucha psaní)
  - dyskalkulie (porucha počítání)
  - dyspraxie (porucha motoriky a koordinace pohybů)
    - dysmúzie (ztrátu smyslu pro hudbu)
    - dyspinxie (porucha kreslení)
-

Činnost školního psychologa

- depistáž, skrínink, identifikace
- diagnostika
- koordinace péče (spolupráce s VP, PPP)
- metodické a supervizní vedení učitelů
- individuální poradenství rodičům - nácvik
- individuální nebo skupinová speciálně pedagogická reedukace
- práce se třídou

Diagnostika specifických poruch učení

- rozhovor s rodiči, s učitelem, s dítětem (jak se učí)
- úroveň rozumových schopností, verbální a názorová složka intelektu
- čtení – technika, čtecí kvocient, analýza chyb, porozumění textu
- poměr inteligenčního a čtecího kvocientu
- analýza chyb v písemných pracích žáka
- sluchová analýza, syntéza a diferenciacce
- zrakové rozlišování
- lateralita
- prostorová orientace
- oblast auditivní – reprodukce rytmu
- paměť

Sluchové vnímání

- analýza, syntéza – rozkládání a skládání: věta – slovo – slabiky – hlásky
  - hranice slov (nastole)
  - vynechávání / přidávání písmen, slabik, slov
  - inverze slabik (přejeme – přemeje)
- diferenciacce
  - měkčení (di-ti-ni/dy-ty-ny, páni/pány, mladí/mladý)
  - délky samohlásek (vynechává diakritiku)
  - chyby plynoucí z poruch řeči
  - záměna znělých / neznělých souhlásek (tuška)

Zrakové vnímání

- analýza, syntéza
- diferenciacie – shodnost a rozdílnost v dolno-horním a pravo-levém postavení figur
  - záměny tvarově podobných písmen (b-d-p)
- paměť
- oční pohyby – zleva doprava, odshora dolů
  - inverze v pořadí písmen, slabik, číslic

Literatura

- Pokorná, V. (2001). Teorie a náprava vývojových poruch učení a chování. Praha: Portál.
- Zelinková, O. (2003). Poruchy učení. Praha: Portál.
- Zelinková, O. (2001). Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program. Praha: Portál.
- Pokorná, V. (1998). Cvičení pro děti se specifickými poruchami učení. Praha: Portál.
- metodické materiály PPP Brno (J. Bednářová)ůš-
- www.dyscentrum.org